М. Тортіка

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: ДОСВІД УКРАЇНСЬКО-БОЛГАРСЬКОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ 2026 Р.

M. Tortika

INFORMATION TECHNOLOGIES IN EXPERIMENTAL HISTORICAL RESEARCH: THE EXPERIENCE OF THE 2026 UKRAINIAN-BULGARIAN EXPEDITION

Сучасний розвиток цифрової гуманітаристики відкриває нові можливості для будь-якого історичного дослідження. Географічні інформаційні системи (ГІС), комп'ютерне опрацювання письмових джерел та цифрова систематизація археологічних матеріалів дають змогу комплексно аналізувати історичні події, реконструювати маршрути пересування військ і перевіряти гіпотези щодо локалізації давніх поселень. Водночас ефективність цих технологій залежить від можливості зіставлення результатів цифрового моделювання з даними безпосередніх польових досліджень.

Метою цієї розвідки є визначення можливостей інформаційних технологій у реконструкції походу князя Володимира Мономаха проти половців у 1111 р. та перевірка запропонованих історико-географічних гіпотез за матеріалами українсько-болгарської експедиції, проведеної у вересні 2026 р. в басейні Сіверського Дінця.

Методологічну основу роботи становить поєднання трьох напрямів цифрової гуманітаристики. Перший передбачає застосування ГІС для моделювання експедиції; досліджувалися території в басейнах Сіверського Дінця, Уд і Мжі. Зіставлення попередніх картографічних реконструкцій із реальним ландшафтом дало змогу уточнити ймовірний маршрут війська Володимира Мономаха. За результатами дослідження, рух міг відбуватися вздовж високого правого берега Сіверського Дінця, що забезпечувало сприятливіші умови пересування навесні, природне прикриття лісистої та розчленованої місцевості й доступ до укріплених пунктів. Отже, особливості рельєфу розглядаються не лише як географічне тло історичної події, а і як важливий чинник військової логістики.

Порівняльний аналіз літописних повідомлень сприяв уточненню хронології походу та аргументації щодо локалізації половецьких центрів. Автори обґрунтовують імовірність розташування Шаруканя в районі сучасного міста Зміїв на Харківщині. Другий ґрунтується на порівняльному аналізі Іпатіївського, Воскресенського, Лаврентіївського та Радзивіллівського літописів. Третій полягає у створенні структурованої цифрової бази археологічних артефактів, що дає змогу зіставляти матеріальні свідчення з реконструйованими маршрутами історичних подій.

Особливе значення має польова перевірка цифрових моделей. Запропонована реконструкція демонструє, що критичне зіставлення різних літописних версій у поєднанні з геоінформаційним аналізом може допомогти перевіряти суперечливі історико-географічні гіпотези.

Важливим компонентом дослідження стало цифрове опрацювання археологічної колекції Зміївського краєзнавчого музею. До бази даних внесено 39 артефактів половецького періоду, виявлених у Зміївському районі, зокрема предмети озброєння, кінського спорядження, землеробські знаряддя та інструменти ремісничого виробництва. Систематизація цих матеріалів створює основу для подальшого просторового аналізу археологічних знахідок і дослідження взаємодії кочового та осілого населення на кордоні степу і лісостепу.

Результати дослідження засвідчують, що інформаційні технології є важливим інструментом історичного пізнання, проте не можуть замінити критичного аналізу джерел і безпосереднього вивчення місцевості. Поєднання ГІС-моделювання, комп'ютерного джерелознавства, цифрової каталогізації археологічних матеріалів і польових досліджень дає змогу перевіряти попередні реконструкції, уточнювати історичну інтерпретацію та формувати нові дослідницькі гіпотези.

L. Babayeva

THE ROLE OF POLISH ARCHITECTS IN THE DEVELOPMENT OF BAKU ARCHITECTURE AT THE END OF THE XIX AND THE BEGINNING OF THE XX CENTURIES

Л. Бабаєва

РОЛЬ ПОЛЬСЬКИХ АРХІТЕКТОРІВ У РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРИ БАКУ НАПРИКІНЦІ XIX — НА ПОЧАТКУ XX СТ.

The rapid economic development of Baku and the rise of the oil industry in the late XIX and early XX centuries led to fundamental changes in the architectural character of the city. During this period, alongside architects and engineers who came from various countries and participated in the city's planning and construction processes, Polish architects also played an important role. Their activities encompassed residential buildings, palaces, administrative and public buildings, educational institutions, theatres, religious buildings, industrial facilities, and other elements of urban infrastructure. The article examines, in chronological and functional sequence, the contribution of Polish architects who worked in Baku in the late XIX and early XX centuries to the development of the city's architecture. The activities of Jozef Goslavski, Yevgeny Skibinski, Kazimir Skurevich, and Jozef Ploshko, as well as the principal buildings they designed and participated in constructing, are analysed. Particular attention is paid to the way in which these architects integrated European architectural styles with the local architectural traditions and construction environment of Baku. The aim of the article is to determine the place of Polish architects within the architectural heritage that developed in Baku in the late XIX and early XX centuries and to demonstrate the influence of their activities on the city's contemporary architectural character.

The transformation of Baku into one of the major centres of the oil industry in the second half of the XIX century brought about significant changes not only in the city's economic and social life but also in its architectural and urban development. Population growth and the establishment of new industrial enterprises, banks, commercial facilities, schools, theatres, and administrative buildings created new construction requirements for the city. As a result of this process, Baku became a city characterized by a multicultural architectural environment.

Alongside specialists who came from various European countries, the activities of Polish architects also occupied an important place in the architectural development of the city. Polish architects working in Baku in the late XIX and early XX centuries prepared projects for buildings of various functions, ranging from residential structures to large public and administrative buildings, and participated in shaping the architectural character of the city. Their activities were not limited to the design of individual buildings. They also participated in the professional administration of urban architecture, the introduction of